

KARAMANLI NİZAMÎ

Halûk İpekten

Hayatı: Nizamî'nin hayatı hakkındaki ma'lûmatımız pek noksandır. Yaşadığı devir, doğum ve ölüm tarihleri hakkında ma'lûmat vermeyen kaynaklar, sadece Fâtih Sultan Mehmed devrinde yaşadığını kaydetmekle iktifa ediyorlar. Fakat Karaman Beyliği hükümdarlarından İbrahim, Pir Ahmed ve Kâsım Beylere kasideler sunmasından, bu beyler devirlerinde yaşadığını ve kaynakların genç öldüğünde söz birliği etmelerini gözönünde tutarak, hayatının XV. asrın üçüncü çeyreğini doldurduğunu tahmin edebiliriz.

Nizamî, Karaman Beyliği hududları dahilinde Konya şehrinde doğmuştur¹. Doğduğu tarih bilinmemekle beraber, İbrahim Bey'in saltanatı devrinde ve -daha sonra ileri sürülecek sebeplerle (bk. s. 68)- 1435 - 1440 yılları arasında bulunması lâzımdır².

Şâirin münevver bir âile içinde yaşadığı anlaşılıyor. Babası, devrinin tanınmış vâiz ve müderrislerinden Konyalı Veliyüddin isminde bir zattır. Tezkirecilerin âlim ve fâzıl bir insan olarak bahsettikleri Molla Veliyüddin, Konya'da tahsil görüp, «ulûm-ı nâfiayı öğrenüp»³, müderris olmuştur. O kadar cezbeli, heyecanlı ve belâgat sahibi bir zatmış ki, «esnây-ı va'zda hâl galebe idüp kendüyü kürsiden götürür atar ve nâre-i hây u hüydân halkı birbirine katar imiş»⁴.

İşte bu ilim ve irfan sahibi vâiz, çocukluk ve ilk gençliği doğduğu şehirde geçen oğlu için, - o devirde ilim ve kültür vaz'iyeti bir

¹ Sehi, *Heşt Behişt*. Üniversite Ktb. T. Y. nr. 3732, varak 62a; Latifi, *Tezkire*. Üniversite Ktb. T. Y. nr. 4441, varak 238a; Âli, *Künhü'l-ahbar*. Üniversite Ktb. T. Y. nr. 5959, varak 135a.

² H. A. Diriöz, *Nizamî - hayatı ve şahsiyeti*. Mezuniyet tezi. Türkiyat Enstitüsü nr. T. 254; Kaynak gösterilmeden İbrahim Bey'in, II. Sultan Murad ile yaptığı sulhtan (848=1444) 7-8 yıl önce doğduğu söyleniyor.

³ Taşköprülü - zâde, *Şakâ'ik-ı nu'mâniye* (Meedî tre.), I, 226.

⁴ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's - şa'arâ*, Üniversite Ktb. T. Y. nr. 2406, varak 170a.

hayli ilerde olan - Konya şehrinden daha müsâit bir zemin araya-
rak, onu İran'a tahsile göndermiştir. Tezkirecilerin «*diyâr-ı Acem*»
demekle iktifa ettikleri bu yerin neresi olduğunu bilmiyoruz. Fakat
o devirde Timuri'ler, Karakoyunlu ve Akkoyunlu'ların müştereken
buldukları İran'ın Semerkand, Tebriz, Herat gibi şehirlerinden birine
gittiği düşünülebilir.

Nizamî, İran'da hangi ilimleri tahsil etmiştir? Bu da bilinmiyor.
Sehi Bey, «*temâm-ı murâd üzere tekml-i ulûm idüp her fende mâhir
ve her ilimde kâdir*»⁵ diyerek mübalağalı gözükten bir ifâde kullan-
makla beraber, bu, bütün fen ve ilimlerin edebiyata âid ilimler oldu-
ğunda şüphe yoktur⁶. Böyle genç ölen bir şâirin, her birisi için bir
ömür harcamak gereken bir çok ilimleri birden öğrenemeyeceği âşi-
kârdır. Şâir İran'da şiir san'atı için lüzûmlu ilimlerle beraber farsça,
biraz da arapça öğrenmiştir.

Nizamî, tahsilini tamamladıktan sonra doğduğu şehre, Konya'ya
dönmüştür. Bu dönüş İbrahim Bey'in saltanat devrine rastlar⁷. Bunu,
İbrahim Bey'e sunduğu bir kasidesinden anlıyoruz⁸. Fakat herhalde
Nizamî, bu beyin son zamanlarında, ölümünden bir-iki yıl önce Kon-
ya'ya dönmüş olacaktır.

İbrahim Bey'in zilkade-zilhicce 868 (temmuz-ağustos 1466) tari-
hinde⁹ ölümünden sonra şâir, Karaman beyi olan Pir Ahmed Bey'e
kasideler sunmağa başlamıştır. Pir Ahmed devrinde edebî hayatının
en feyizli devrini yaşayan Nizamî, en fazla ona kasideler yazmış, onu
medhetmiştir. Bu kasidelerinden :

Farz-ı 'ayn oldı bize hamd-i Hudâvend-i ahed
K'oldı şeh kişver-i Keyhusreve Han Pir Ahmed¹⁰

matla'lı olanı Pir Ahmed'e culûsiye olarak sunulmuştur. Diğer bir

⁵ Sehi, *Tezkire*, varak 62a.

⁶ H. A. Diriöz, kaynak göstermeden tıb da öğrendiğinden bahsediyor (Tez. s. 10).

⁷ *Aynı eser*, s. 11.

⁸ Divandaki

آفتاب از ماه رویت کبر بر انداز نقاب
محو و ناپیدا شود چون ذره پیش آفتاب

matla'lı kaside

⁹ Şikârî, *Karaman tarihi*, Konya 1946, s. 191.

¹⁰ Bu kaside Nizamî divanının yalnız bir nüshasında vardır (Süleymaniye Ktb. Haçî Mahmûd, nr. 3298, varak 11a) ve sonu eksiktir. Herhalde müstensihâ bir varak atlamasıyla dokuzuncu beytten sonra vezin ve kafiyesi tamamen ayrı olan :

Sensün ol Âsaf-ı Süleyman-ı kahr
Ki bulunmaz sana nazîr ü adîl

beytiyle bir başka kaside devam eder ki, bu şiirin de baş tarafı eksiktir.

kasidenin de Pir Ahmed'in, kardeşi İlyas Bey'in rekâbetinden kurtularak sultan olduğu aynı sıralarda yazıldığı anlaşılıyor:

Sen durur iken gayre niçin vire emânet
Bunca göz ile çerh değildir ahi a'mâ

Nizami'nin Pir Ahmed'e böyle üst üste kasideler sunmasından, onun tarafından korunduğu, iltifat ve teşvik gördüğü düşünülebilir.

Şâir, Fâtih Sultan Mehmed'in 872 (1467)'de Karaman Devleti saltanatına son vermesinden sonra, bir aralık kardeşi Pir Ahmed'le beraberce hüküm süren Kâsım Bey'e de bir kaside sunmuştur. Bunun Kâsım Bey'e âid olduğunu sadece *Câmi'ü'n-nezâ'ir* sahibi Hacı Kemâl'in kaydı ile öğrenebiliyoruz¹¹. Şâir, bu kasidesinde tâli'inden şikâyet ederek, onun himâyesine girmek istediğini anlatıyor.

Nizami'nin İbrahim Bey'in son zamanlarında ve sonra oğulları devrinde Karaman'daki karışıklık ve istilâ hareketleri arasında pek güç şartlar altında yaşamış olması lâzımdır. Uzun Hasan'ın Karaman oğullarını himâye kasdıyla sevkettiği kuvvetlerin Karaman'ı zabtından sonra, Osmanlılar memleketi almışlar ve Rum Mehmed Paşa'nın, Fâtih Mehmed'in Konya ve Lârende san'atkârlarının İstanbul'a hicret ettirilmesi emrini su'istimal etmesi ile bu iki şehir halkı yerinden, yurdundan edilerek, İstanbul yollarında perişan edilmişti¹². Nizami'nin bütün bu hengâmede nasıl yaşadığı ve hele İstanbul yolculuğundan kendisini nasıl kurtardığı meçhûlümüzdür. Belki de şehrin düşmesine yakın, beylerle beraber dağlara çekilmiştir. Yahut, Turhan Tan'ın dediği gibi¹³, Karaman fâtihi Mahmud Paşa ile bizzat tanışmak fırsatını bularak onun yardımını görmüştür. Fakat bu, sadece bir ihtimalden ibarettir. Yoksa Mahmud Paşa'nın sonradan şâiri Fâtih Sultan Mehmed'e medhederek bahsetmesi için, yalnızca şüirlerini okuyarak onu tanımış olması da kâfi gelebilir.

Sadriâzam Mahmud Paşa'nın, Nizami'yi Fâtih Sultan Mehmed'e tavsiyesini bütün kaynaklar naklediyorlar. Paşa, şâiri, *«hâb tabi'at-ı nazmiyesi ve şî'rden fazla nice mârifet-i zâidesi vardır»*¹⁴, *Ahmed Paşa'dan yeğdir»*¹⁵ sözleriyle medhetmiştir. Bu şekilde bir tavsiyenin

¹¹ Hacı Kemâl, *Câmi'ü'n-nezâ'ir*, Bayezid Umumi Ktb. nr. 5782, s. 448.

¹² Rum Mehmed Paşa, memleketin ileri gelenlerini bile amele ve san'atkârdan sayarak 50-60 bin kişiyi İstanbul'a göndertmişti. Bunların arasında üçyüz şeyh, vâiz, âlim, müftü ve âbid vardı (Şikârî, *Karaman tarihi*, s. 197).

¹³ M. Turhan Tan, Nizami'nin, Konya'nın işgali sırasında Mahmud Paşa ile tanışmış olabileceğini söylüyor (*Nizami, Konya dergisi*, 1933, I, 5.)

¹⁴ Latîfî, *Tezkire*, Üniversite Ktb. nr. 2441, varak 238a.

¹⁵ *Şakâ'ik* tercemesi, I, 227.

ancak Ahmed Paşa'nın padişahın gözünden düşmesinden sonra yapılabileceği âşikârdır. Mahmud Paşa, herhalde padişahın gazabına uğrayan ve bir müddet hapsedildikten sonra İstanbul'dan uzaklaştırılan Ahmed Paşa'nın yerine başka birini koymak arzusu ile, bu genç şâiri Fâtih Sultan Mehmed'e tanıtmış olacaktır.

Âlimleri ve san'at erbabını daima beraberinde bulundurup, onlarla ilmî sohbet ve münâzaralar yapmasını seven Fâtih Mehmed, âlim ve san'atkârlara son derece hürmet ve iltifat gösterir, bütün şöhret sahihlerini sarayında toplamaktan zevk duyardı¹⁶. Fâtih Sultan Mehmed Nizâmî'nin şöhretini duyunca onu, İstanbul'a dâvet etti. Şâir, tezkirecilerin ifâdelerine göre, «*Ahmed Paşa'ya galebe itmek kasd idüp Kasr kasidesine ve La'l ve Güneş kasidesine ve yedi makbul gazeline dakik dikkatler ve nâzik san'atlerle nazireler diyüp*¹⁷» yola çıkmıştır. Fakat, kaynakların bahsettiği bu nazire kasidelerden hiçbiri bugün elde değildir. Divanının muhtelif nüshalarında bulunmadığı gibi, nazire mecmu'alarında da Ahmed Paşa'nın aynı rediflerdeki kasidelerinin yanında Nizâmî'ye âid olanlar yoktur¹⁸. Eğer bu kasideler hakikaten yazılmışsa, belki ileride ele geçirilebilecek daha tam bir nüshada meydana çıkabilir. Şimdilik yalnız Fâtih Sultan Mehmed'e takdim edilmek üzere yazılmış bir «*Nergis*» kasidesi elimizdedir. Fakat bu şiirde de İstanbul'a dâvete ve şâirin bu dâvete icâbetine âid bir kayıt yoktur. Bununla beraber bu «*Nergis*» kasidesi, Fâtih Mehmed'in dâvetinden sonra, yola çıkarken yazılmış olsa gerektir.

Nizâmî, böyle özene bezene hazırladığı şiirlerle beraber İstanbul'a doğru yola çıkmıştır. Fakat «*yolda ecel yolın alup ve maksada varup maksûda irmeden fevt oldı*¹⁹» diyerek, şâirin yolda öldüğünü haber veren tezkirecilerin ifâdelerinden, şâirin nerede öldüğünü tesbit etmek mümkün değildir. Bütün kaynakların Nizâmî'nin İstanbul'a gelirken yolda hastalanıp öldüğünü söylemelerine karşı, Sehi Bey, İran'da tah-

¹⁶ Fâtih Sultan Mehmed, nezdine elçi olarak gelen Ali Kuşçu'yu İstanbul'da alı koyduğu gibi, Uzun Hasan'm yanına elçilik vazifesi ile gönderdiğinde günde 1000 akçe gibi muazzam bir harcırah vermişti (A. Adnan-Adıvar, *Osmanlı türklerinde ilim*, İstanbul 1943, 33). Tanınmış Hekim Arab'ı Kudüs'den (*aynı eser*, 38), Molla Câmî'yi İran'dan dâvet etmişti. İstanbul'da daimî olarak 185 şâiri bulunurdu. Câmî ve Hacı Cihan'a senede biner duka altını gönderirdi (Hammer, *Devlet-i Osmaniye tarihi*, M. Ata trc., III, 236).

¹⁷ Latiffi, *Tezkire*, varak 238 a.

¹⁸ Bilhassa Hacı Kemâl, *Câmî'ün-nezâ'ir*'inde (Bayezid U. Ktb. nr. 5782, s. 199-301) Ahmed Paşa'nın bu rediflerdeki kasideleri yanında pek çok şâirin nazirelerini aldığı halde Nizâmî'nin şiirlerini koymamıştır.

¹⁹ Latiffi, *aynı eser*, göst. yer.

silini tamamlayıp Konya'ya döndükten sonra «*bâki ömrünü anda geçi-rüp âhirete nakletti*» diyerek doğduğu şehirde öldüğünü kaydediyor²⁰. Tezkireciler ölümünden bahsederken, şâirin, başından geçen bir aşk mâcerasının hikâyesini de anlatıyor ve bu hâdiseyi onun ölüm sebebi olarak gösteriyorlar. Rivâyete göre Nizamî, «*bir şeyh-i nâmdâr ve 'abd-i perhizkârın ferzend-i dilbendi*» ile arkadaşlık edermiş. «*Aralarında âteş-i 'aşk ve nâr-ı mahabbet ile gâyet-i harâret var iken*²¹» sevgilisinin ahde vefâ göstermeyip ağyâre meyi ettiğini gören şâir, onun için hayli müstehcen bir hiciv yazıp etrafa yaymış:

Sevr ittüğünden ol sanemün her levend ile
Maksûd adı gelmeyecek vâv-ı lend ile

matla'nı taşıyan bu şiiri okuyup pek incinen şeyh, Nizamî için öyle cân u yürekten ve o kadar te'sirli beddu'alar etmiş ki, işte şâirin ölümüne sebep bunlar olmuş²².

Bu hikâye, şâirin ölümünden sonra, bahsedilen hicvin izâhı için uydurulmuş olabilir. Fakat bunun - şâirin ölüm sebebi olarak anlatılması bir yana - doğru olması ihtimali de çoktur. Çünkü divan edebiyatında rastlanan anormal bir aşk modası, Nizamî'de bir şiir an'anesi durumundan çıkıp, daha ciddî bir hal almış görünüyor; şiirlerinin bir çoğunda sevgililerinin isimlerini açıkça zikrediyor: Kapıcıoğlu Memi, Yusuf, Piri, Nigarî, Mustafa, Lutfî, Ali. Tezkirecilerin bahsettiği Şeyh-oğlu bu isimlerden birinin sahibî olabilir. Yukarıda bahsedilen şiirden başka, Hacı Kemâl'in *Câmî'ü'n-nezâ'ir*'ine aldığı²³ bir başka müstehcen hicviyesi vardır ki, bunun da bir kızgınlık ânında, şâire yüz vermiyen bir sevgili için yazıldığı düşünülebilir. Bütün bunlar, şiirlerinde görülen zevk ve safâya düşkünlük, her halde şâirin hususî hayatında da biraz hafif meşreb olduğunu hatıra getiriyor. Öte taraftan şâirin çok güzel bir genç olduğundan bahseden tezkirelerin «*dide-i edâni ve erâzilden âyine-i cemâl-i bi-misâli dür ve miyân-ı dilberânda rû-siyeh olmak havfinden sâyesinden dahi harib ve nüfûr idi*»²⁴ demelerinin herhalde bir mânası olması lâzımdır.

Nizamî'nin ölümünden sonra babası bir müddet yaşamıştır. Oğlunun böyle genç yaşta ölümü onu perişan etmiştir. Zaten heyecanlı

²⁰ Sehi, *Tezkire*, varak 62 a.

²¹ Kınalı-zâde, *Tezkire*, Üniversite Ktb. T. Y. nr. 3525, varak 340 a.

²² Âli, *Kühül-ahbar*, Üniversite Ktb. T. Y. nr. 5959, varak 135 a; Gibb'de bu hikâyeyi Âşik Çelebi'den naklen anlatıyor (*A history of Ottoman poetry*, London 1902, II, 373).

²³ Hacı Kemâl, aynı eser, s. 511.

²⁴ Kınalı-zâde, *Tezkire*, varak 340 a.

bir insan olan Molla Veliyüddin, oğlunun ölümünden sonra, «*esnây-ı va'zda münâsebetle iktizây-ı makaam üzere merhûmun ba'z-ı ebyât-ı berâat-âbâdını inşâd idüp girye ider ve huzzâr-ı meclis anun giryenden müteessir olup anlar dahi giryân olurlar idi*»²⁵.

Nizamî'nin ölüm yılını, divanının tedkiki neticesinde aşağı yukarı tahmin edebiliriz. Pir Ahmed'e sunduğu kasidelerinden birinde «*yetmiş yetmişdi aded*» dediğine göre, şâir 870 (1465) yılında hayatta ve Karaman'da bulunuyordu. Sonra, Mahmud Paşa'nın Karaman fethini müteâkib Osmanlı ordusunun geri çekilmesi üzerine, bir müddet kardeşi Pir Ahmed'le birlikte hüküm süren Kâsım Bey'e de bir kaside sunan şâirin, o tarihlerde, yani 873 (1468) sıralarında Karaman'da bulunduğu âşikârdır. Nizamî'nin babası Molla Veliyüddin'in de oğlunun ölümünde sağ olduğuna ve 878 (1473) tarihinde öldüğüne göre²⁶, Nizamî'nin ölümünün bu tarihten önce fakat 873 (1468)'den sonra olduğu kat'î olarak meydana çıkıyor demektir. Yâni şâir, Fâtih Sultan Mehmed'in kendisini İstanbul'a dâveti üzerine yola çıkmış, yolda 873 (1468)-878 (1473) tarihleri arasında, bilinmiyen bir yerde hastalanarak ölmüştür.

Şâirin böyle pek genç yaşta ölümü, birçoklarına dokunmuş, kalblerde ona karşı bir sevgi ve şefkat husûle getirmiştir. Tezkireciler dahi bu hislere iştirak etmişler ve «*hayf ve yüz bin hayf ki*»²⁷ gibi teessür ifâde eden kelimelerle şâirin yaşını küçülte küçülte ondört yıla indirmişler, onu sakalı, bıyığı çıkmadan öldürmüşlerdir. Tezkirecilerin bu şekildeki müşterek hareketlerine Latifî'nin rivâyet olarak onun ondört yaşında öldüğünü söylemesi ve «*mahbûb-ı cevân-sâl ve sâde-rûy-ı sâhib-cemâl iken fevt*»²⁸ olduğunu zikretmesi sebep olmuştur. Şakâ'ik, «*onsekiz yaşına bâliğ olup henüz safha-i ârızı erkâm-ı hattan sâde iken*» vefat ettiğini yazıyor. Âli ve Âşık Çelebi de on sekiz yaşında öldüğünü söylüyorlar. Fakat, yine bütün kaynaklardan tedbirli davranan Latifî, «*meh-i çâr-deh misâl çâr-deh sâle iken vefat iymişdir dirlir*» dedikten sonra bu sözünü kayd altına almak luzûmunu hissediyor: «*Amma fehme karib olan budur ki zemân-ı ömri halkın tahmininden ziyâde ola*». Hakikaten böyle, 14 yahut 18 yaşında ölen bir insanın, o devrin eşkiyâlarla dolu, binbir meşakkatli yollarından İran'a gidip «*temâm-ı tahsil*» edip, arapça ve farsçadan başka bâzı «*mu'teber ilimlêri*» de öğrenerek vatanına dönmesi ve bu

²⁵ Şakâ'ik tre., I, 226.

²⁶ Aynı eser, göst. yer.

²⁷ Âşık Çelebi, Tezkire, varak 170 a.

²⁸ Latifî, Tezkire, varak 238 a.

yaştâ bir çocuğun «*bunca pîrâne meâni-i garibeyi*»²⁹ bulup yazması imkân haricinde, hiç değilse pek müşküldür.

Netice olarak; genç öldüğünde şüphe bulunmamakla beraber, -tezkirecilerin verdikleri rakamları bir yana bırakarak- şâirin, aşağı yukarı otuz yıl kadar yaşadığını söylemek mümkündür. Yukarıda Nizamî'nin doğum tarihi olarak tahmin edilen 1435-40 yılları, bu hesaba müsteniddir.

Edebî şahsiyeti: Nizamî, XV. asrın ikinci derecede bir şâiri olmasına rağmen, tezkirecilerin hakkında verdikleri hükümler daima lehinde ve mübalâğalı olmuştur. Kanaati en ciddi ve isabetli olan Latifi bile, ondan, «*eş'ar-ı Şeyhî ve gazeliyat-ı Ahmed Paşa ol âne dek ragbet ve revâcda idi. Mezkûr zuhûr itdikten sonra bunların bâzâr-ı şöretine kudemâ ile kesad virüp evc-i revâcdan düşürdi*» diye aşırı medh cümleleri ile bahsediyor. Bu, Nizamî'nin, devrinde ve hattâ Latifi zamanında tanınan, sevilip okunan bir şâir olduğunu anlatırsa da, bugünkü görüşle Şeyhî ve Ahmed Paşa ile Nizamî arasında mukayese kabul etmiyecek kadar büyük fark vardır. Şâir'in kendisinin de, divanının bir yerinde:

Yaraşur sanâ mürid olmağa Şeyhi dediler

diyerek öğünmesine rağmen, bu, kuru bir tefâhürden başka bir şey değildir. Böyle söylemekle beraber Nizamî, Şeyhî'yi -hemen bütün muâsırları gibi- üstad telâkki etmiş; onu taklid etmekten geri kalmamıştır. Na't'ını Şeyhî'ye nazire olarak yazdığı gibi, daha bir çok gazellerini de tanzir etmiştir³⁰.

Sadırazam Mahmud Paşa'nın, şâiri, «*Ahmed Paşa'dan yeğdir*» diyerek padişaha tanıtması, Ahmed Paşa'nın gözden düşmesinden sonra, padişahın hoşuna gitmek arzusundan ileri gelmiş olabilir. *Şakâ'ik tercemesi*, Ahmed Paşa ile Nizamî'yi mukayese ederek «*ikisi dahi fenn-i şî'rde mâhir ve kemâl-i hüsn-i nazmda kâdir idi*» diyerek eşitliklerini söyledikten sonra «*amma Mevlânâ Nizamî sirkat-i şî'riye vâdisine uğramayup kimesnenün ma'nasın almaz idi*»³¹ diyerek Ahmed

²⁹ Aynı eser, göst. yer

³⁰ Şeyhî : يا خاتم الرسالة يا اشرف الورى انت الذى تفرد بافضل والاعلا

Nizamî : يا اشرف البرية ياسيد الورى اعلى الله ذاتك قدراً و منزلاً

Nizamî'nin nazireleri hakkında daha fazla ma'lûmat için bk. Halûk İpekten, *Karamanlı Nizamî, hayatı, edebî şahsiyeti ve divanının edisyon kritiği*. Mezuniyet tezi. Türkiye Enstitüsü, nr. T. 433. Nazireler kısmı.

³¹ *Şakâ'ik* trc., I, 227.

Paşa'yı Nizamî lehine mahkûm ediyor³². Divan edebiyatımızın gelişme devri olan XV. asırda, bütün şâirlerin İran'daki meslekdaşlarını kendilerine örnek tuttukları ve onlara yetişmeyi muvaffakiyet bildikleri bir sırada, Ahmed Paşa'nın arap ve acem şâirlerinden fazlaca mâna ve hayal naklettiği doğru olmakla beraber, bunu bir taraflı bırakarak, Nizamî'yi günahsız farzedip, temize çıkarmak icab etmez. Onun da, meselâ Hâfız'ın çok tesiri altında kaldığı ve onu taklid ettiği inkâr edilemez. En güzel şiirlerinden biri olan, Pir Ahmed'e sunduğu kaside-
denin matla'nı teşkil eden:

Vasfında ol cema'lün zikr ittüğini bu dil
Her kim işitse eydür   لله در قائل

beyti, Hâfız Şirazi'nin:

هر نکته که کفتم در وصف آن شمائل
هر کس شنید و گفتا لله در قائل   ³³

beytinin aynı vezin ve kafiye, kelime kelime tercümesinden başka birşey olmadığı açıkça görülüyor.

Zaten tezkirecilerin kanaati hilâfına Nizamî, Ahmed Paşa'nın kendisinden üstün olduğunu kabul etmiş görünüyor. İstanbul'a gelirken onun *Kasr*, *La'l*, *Güneş* kasidelerine ve ayrıca yedi gazeline özene bezene nazireler hazırlıyarak ondan üstün bir şâir olduğunu isbâta çalışması, hep Ahmed Paşa'ya yetişmek, onu taklid etmek arzusu ve kendisini ondan aşağı hissetmesi sebebiyledir. Bununla beraber Ahmed Paşa da Nizamî'yi takdir ederdi. Şâirin:

Can verdi meger serv-i 'sehî kaddi yolında
K'eyler başı üstinde figân murg-i seher hiz

beytini gördüğü zaman pek beğenmiş ve hattâ «*hayli reşk ve gıbtâ*»³⁴ etmiştir.

Nizamî'nin arapça şiirlerine gelince; kaynakların şâirin arapça şiirleri de olduğunu söylemelerine karşılık, bugün elde sadece türkçe veya farsça ile arapça mülemmâları vardır. Bunlarda da arapça ya bir mısra' yahut bir cümle halinde geçer, Şâirin, arapçayı divan şiirinin yazılmasında elzem olacak kadar bildiği şüphesizdir. Nitekim

³² Faik Reşad Bey de, Ahmed Paşa'nın şiirlerinden yarısının arab ve acemden tercüme olduğunu söylüyor (*Eslâf*, İstanbul 1312, 40. not).

³³ *Hafız divanı*, Kahire 1281, 157.

³⁴ Latîfî, *Tezkire*, varak 238a.

arada kullanılan cümleler, âyet ve hadislere telmihler de bunu gösteriyor. Bununla beraber mükemmel arapça bildiği ve bu dilde şiirler yazdığını da şüpheyile karşılamak gerektir.

Fakat buna karşılık Nizami'nin farsça'yı mükemmel bildiği inkâr edilemez. Zaten tezkireler de onun farsça şiirleri üzerinde fazlaca duruyorlar. Nizami tahsilini İran'da yaptığı için, hem farsçayı iyice öğrenmiş, hem de acem şâirleri ile daha yakından temâsa gelebilmiştir. «Devâvin-i fûrsün ekserin mütetebbi' ve sanâyi' ve bedâyi'inden müstefid»³⁵ olarak şiir zevkini yükseltmiş, «Hâfız-ı Şîrâzî'nin ba'z-ı gazellerini tahmis idüp»³⁶ farsçadaki kudretini göstermeğe çalışmıştır. Şakâ'ik'm ifâdesine göre, Hâfız'ı tahmislerinde hiç kimse asıl şiirle Nizami'nin mısralarını ayırdedemez imiş. Divanının mevcut nüshalarında yalnız bir tahmis vardır³⁷.

Nizami'nin yaşadığı devir, henüz divan edebiyatının inkişaf devridir. Dehhânî'nin, Ahmedî'nin kurmağa başladıkları edebiyat, XV. asrın başlarında Şeyhî ve sonra Ahmed Paşa ile artık teessüs etmiş bulunuyordu. Bu sıralarda yetişmiş olan Nizami, yaşadığı devir şâirlerinin hususiyetlerini arzeder; Daha sonraları çok azalacak olan türkçe kelimelerin bolluğu, yabancı terkiplerin daha ziyâde kısa şekilleri ile kullanılması, yer yer mazmunlardan sıyrılma, devrin konuşma üslûbunun, örf ve âdetlerinin, darb-ı mesellerinin şiire sokulması keyfiyeti Nizami'de de görülür. Hattâ şâir'in İstanbul'dan uzak, bütün kültür zenginliğine rağmen ne de olsa bir taşra memleketi sayılan Konya'da yetişmesi, bu hususiyetleri daha da arttırmıştır. Nizami'nin şiirlerinde mazmunlar, klâsik kaideler, bütün divan şiiri hususiyetleri yanında devrin hayatına, halkın yaşayışına, konuşma tarzına âid, halk şiirlerini andırır darb-ı meselleri ihtivâ eden mısra' ve beyitler bulmak kabildir. Meselâ; leb, yâkut, sual, sormak mazmunu yanında bir halk deyişine de rastlanıyor:

Leblerün kût-ı revân mı yoksa yâkut-ı revân
Bilmedügin her şeyi sormak revâdur dostum

ve zülf, zincir, bend mazmunları yanında:

³⁵ Aynı eser, göst. yer.

³⁶ Şakâ'ik tre., I, 227; «Hoca Hâfız-ı Şîrâzî'nin ekser gazellerini tahmis eylemiştir ki...» (Bursalı Mehmed Tabir, Osmanlı müellifleri, II, 434).

³⁷ Âtif Efendi nüshası, varak 110.b; Hacı Mahmud (Süleymaniye), varak 12 b; Ali Emiri, 33 b. Nizami'nin gazeline esas teşkil eden Hâfız'ın gazeli şudur:

عيب زندان مکن ای زاهد یا کبزه سرشت
که کناه دگران بر تو نخواهند نوشت

(Hâfız divanı, Kahire 1261, s. 28)

Zülfünün zeneirini bend it bana dedüm dedi
Sakalun agardı miskin dahi uslanmaz mısın

Edebiyatta çok kullanılan, rakibin kötü isimlerle anılması ve hu-
sûsiyle it vasfı, Nizami'de bir halk inanışıyla beraber kullanılıyor :

Neye girdün varup ey dost rakibün evine
Çün bilirsün ki melek girmez it olduğu yere

ve buna benzer başka mısra' ve beyitler Nizami'nin şiirlerinde bir
hayli görülür :

Ki demişler kara gün el ile düğün gibidür

*

Gökde istediği kimü ki eline yerde gire

*

Kim su içerken âdemi urmaz yılan dahi

Nizami'nin şiirlerinin selis ve yek-dest olduğunda bütün tezkire-
ler müttefiklerdir. Akıcılık, söyleyişindeki kolaylık, âhenk, vezne hâ-
kimiyet bütün şiirlerinde görülür. Şâir bu hususlarda hayli mahâret
sahibidir. İfâdesi düzgün, kuvvetli, mânâlar açık, teşbih, cinas ve
tevriyelere fazlaca mütemâyildir. Vezne hâkimiyeti ve ifâde san'atın-
daki kuvveti, asrındaki imâle, zihaf ve zorlamalarla meydana getirilen
birçok şiirler yanında, onunkilerde üstün bir durum meydana getirir.
Fakat pek mükemmel olan bu selâset ve âhenge rağmen Nizami'de
fikir unsuru noksandır. Divanında dış mükemmeliyete ehemmiyet
vererek, içi, mânâyı boş bırakan şiirler ekseriyeti teşkil ediyor. Mâ-
nâdaki bu eksiklik, kelime oyunları, cinas, tevriye ve hattâ - bir çok
beyitlerde - harf oyunları ile telâfiye çalışılmıştır. Bu oyunlara divanın
hemen her sahifesinde rastlanır :

Ko *Sencer* ile *Tagrul* vafını ey Nizami
Sen cer murad idersen şeh kapısına *toğrul*

*

Şol peri-peyker ki dil zülf-i *perişânındadar*
Âyet-i hüsn'ü melâhat ol *peri-şânındadar*

*

Çeşme-i Hayvân lebidür der rakibün ben derüm
Çeşme-i hayvândur amma *Çeşme-i Hayvân* degül

*

Eksük degül ey dost rakibün eşigünde
Dil nice tahammül ide *bu derde bu derde*

*

Şöyle meoruhdurur gamzen okından ki gönül
Kana mustağrak olup fehâm idemez *kanda* yatur

Mestdür dil k'ayagan öpmek diler
Kimse mest olmadan ayag istemez

Gönül zülf ü dehânun dâl ü mîmin
Kaçan kim görse eydür dem bu dem'dür

Kâmetüm ol dâle dönmüşdür ki derd altındadır
Gözlerüm ol 'ayna benzer ki 'azâb üstindedür

Elif ü mîmdür agzun ile kaddün çü senün
Derdüme ol ikisin ben niçün em demeyem

Nizâmî'nin devrinde takdir edilmesine bilhassa sebep olan, çok selis ve âhenkli üslûbudur. XV. asır şâirlerinin pek azında - ve hattâ Şeyhî, Ahmed Paşa gibi üstadların bile nâdir şiirlerinde - görülen bu mükemmellik, Nizâmî'nin şiirinin başlıca hususiyetini verir. Vezne çok kuvvetle hâkim olmasından doğan söyleyiş kolaylığı yanında, kâfiyelerin sağlamlığı ve fazla redif kullanılması dikkati çeker. Nizâmî bütün bunlardan faydalandığı gibi, bol bol kullandığı cinaslar, hece tekrarları ile de beyitte bir iç armoni meydana getirmiştir. Şâir en ziyâde bu âhengi temin etmeğe gayret sarfetmiş ve bu gayret beyte bir söyleyiş mükemmeliyeti vermekle beraber, çok def'a fikir ve mâ-nânın aleyhine olarak kendini göstermiştir.

Nizâmî'nin bir hususiyeti de fazlaca nazire söylemiş olmasıdır. O kadar ki Faik Reşad'ın «Paşa her ne söylemişse hemen hepsini tanzir etmiş olduğundan, Ahmed Paşa'nın divânını okuyan Nizâmî'nin de divânını okumuş olur»³⁸ hükmünü haklı çıkaracak kadar fâzla nazireye sahiptir. Latifî, Şakâ'ik ve diğer kaynakların kaydettikleri La'l, Kasr ve Güneş kasideleri elimizde bulunmadığı halde bile nazirelerinin sayısı hayli kabarıktır. Aşağı yukarı divânını teşkil eden şiirlerin üçde birini nazireler teşkil eder³⁹. Şâir en fazla Ahmedî, Şeyhî, Ahmed Paşa, Atayî'nin şiirlerini tanzir etmekle beraber, bilhassa Ahmed Paşa'yı kendisine üstad telâkki etmiş ve en fazla onun şiirlerine nazire söylemiştir. Buna rağmen Nizâmî hiç bir zaman sadece bir mukallid olmadığını da göstermiştir. Köprülü Fuad ve Şehabeddin Süleyman şâirin fazla nazire yazdığını kaydettikten sonra

³⁸ Faik Reşad, *Târih-i edebiyat-ı osmaniye*, s. 151.

³⁹ Divânı teşkil eden 130 kadar şiirin 45 inin nazire olduğu tesbit edildi. Nazire meemu'alarına bakılırsa bu adedi daha da arttırmak lâzımdır. Meselâ, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmî'ü'n-nezâ'ir*'inde (Bayezid Umumî Ktb. nr. 5782) Nizâmî'ye âid 68 şiir; Edirneli Nazmî'nin *Mecmu'atü'n-nezâ'ir*'inde (Nuruosmaniye Ktb. nr. 4222) 43 gazel; Pervâne Bey'in *Mecma'atü'n-nezâ'ir*'inde (Topkapı Sarayı Ktb. Bağdad yazmaları nr. 406) 47 gazel bulunmaktadır.

«lâkin Nizamî o nazirecilerdendir ki, ilâve-i şahsiyetle ibda' derecesine çıkar, bâzan taklid ettiğinin fevkinde yükselirler»⁴⁰ diyerek şâirin nazirecilikteki kudretini teslim ediyorlar. Hakikaten biraz derince tedkikden ve nazirelerle asıl gazellerden birkaçını gözden geçirdikten sonra, bu hükmün hakikat olduğu anlaşılır. Umumiyetle nazirecilik çok tehlikeli bir meslektir; güzel ve meşhur şiirlere nazire söylenmesine göre, bu, nazireyi yapan için, mukayese zemini hazırlamaktan, bir imtihana girmekten başka bir şey değildir. İşte Nizamî, pek çok nazire yazarak bu tehlikeli meslekde tâli'ini denemiş, çok kerre esas şiirin sahibini geçmeğe muvaffak olmuştur.

Şiirleri: Nizamî'nin eser olarak elimizde sadece küçük bir divanı vardır. Bunda farsça gazel ve ruba'iler de bulunmakla beraber, sayı ve değer bakımından asıl mühim kısım türkçe şiirler teşkil ediyor. Şâir asıl şahsiyetini gazellerinde göstermiştir. Fakat kasidelerini de ihmal etmek doğru olmaz. Bu şiirler de divan edebiyatı bakımından unsurları tamam; vezin, kafiye, kompozisyon, fikir, mazmun mükemmeliyetiyle işlenmiş eserlerdir. Eksik ve hatâlı taraflarını bulmak müşküldür.

Nizamî divanının muhtelif nüshalarında bulunan bütün kasideler onbir tanedir. Bunlardan birincisi na't, diğerleri, devrinde yaşadığı beylere ve Fâtih Sultan Mehmed'e sunulmuş eserlerdir. Bu on kasideden ancak altısının kimler için yazıldığını bilebiliyoruz. Diğer dört kasidede, adına yazıldıkları beyin ismi kaydolmadığı gibi, içlerinde de bunun çıkarılabilmesine yardım edecek en ufak bir ipucu yoktur. Fakat bunların da -en fazla kaside sunduğu- Pir Ahmed Bey için yazıldığını tahmin edebiliriz. Nizamî, tahsilini tamamlayıp vatanına döndüğünde ilk kasidesini o sırada hayatta ve Karaman beyi bulunan İbrahim Bey'e sunmuştur:

آفتاب از ماه رویت کر بر اندازد نقاب
محو و ناپیدا شود چون ذره پیش آفتاب

matla'lı olan bu kaside, herhalde İbrahim Bey'in saltanatının son yıllarında yazılmış olacaktır ki, Nizamî, İbrahim Bey için başka bir kaside yazmamıştır. Buna mukabil İbrahim Bey'den sonra Karaman beyi olan Pir Ahmed'e üç kaside (belki daha da fazla) sunmuştur. Nizamî'nin Pir Ahmed'e karşı -diğer beylerden ayrı- hususî bir muhab-

⁴⁰ Köprülü Fuad - Şehabettin Süleyman, *Yeni osmanlı edebiyatı tarihi*, I, İstanbul 1332, s. 212.

beti olduğu düşünülebilir. Ona yazdığı kasideler - ta'bir câizse - daha samimî, daha içten gelmedir. Bu beyin hüküm sürdüğü üç-dört yıl zarfında şâir, herhalde hayatının en müreffeh ve san'at bakımından en feyizli devrini yaşamış olacaktır. Bey'e karşı olan sevgi ve bağlılığını üstüste kasideler sunmakla göstermiştir.

Nizamî'nin, Pir Ahmed devrindeki râhat ve müreffeh hayattan sonra, Osmanlı ordusunun Karaman'ı istilâsı sırasında bir hayli sıkıntı ve ızdırap çekmiş olduğu anlaşılıyor. Nitekim ordu çekildikten sonra bir aralık Karaman tahtını işgal eden Kâsım Bey'e yazdığı kasidede fakr u zarûretinden, tâlî'inin kötülüğünden bahsederek, onu bir kurtarıcı gözü ile karşılamıştır:

Şiir kim sultân - ı gerdûn-haşmet ü encüm - haşem
'İzz ile basdı bisât-ı saltanat üzre kadem ⁴¹

diye yüksek bir sesle başlayarak, sonuna kadar böylece devam eden bu kaside Nizamî'nin en kuvvetli şiirlerinden biridir.

Şâirin Fâtih Sultan Mehmed'in adını taşıyan ve herhalde son şiirlerinden olması lâzım gelen kasidesi, *nergîs* rediflidir. Nizamî'nin bu kasideyi, padişahın kendisini İstanbul'a dâveti üzerine yola çıkarken yazdığı düşünülebilir. Oldukça uzun olan bu kasidenin söylenişinde bir zorakılık ve sun'ilik seziliyor. Bunda *nergîs* redifinin de tesiri olmakla beraber, herhalde şâirin kendi beylerine sunduğu medhiyelerdeki samimiyet ve coşkunluğun da bulunmadığı muhakkaktır. Biraz ısmarlama olduğu ve aceleye geldiği seziliyor.

Gazellerine gelince; Nizamî gazel tarzını mizâcına bilhassa uygun bulmuş, aşklarını, günlük hayatının his ve coşkunluklarını - kapalı şiir an'anesi içine sıkıştırabildiği kadar - terennüm eden gazeller yazmıştır. Onun asıl şahsiyetini gösterebildiği şiirler bu gazelleridir. Sevgiliden, aşkdan bahsederken, fikrî bakımdan pek derinlere kaçmıyan, satıhta dolaşan, basit teşbihler, mecazlar, harf oyunları ile süslenen bu şiirlerde, kasidelerde şiirin klâsik kâidelerine daha fazla uymasına mukabil -, pek az da olsa, şâirin yaşayışına, devrin hayatına âid bîzi ipuçları çıkarmak mümkündür. Şiirlerinin birçok yerlerinde sevdiklerinin isimlerinden bahsetmesi, kıskançlık ve kızgınlık anında hicviyeler söylemesi, onun zevk ve safâya düşkün, atak yaradılıştaki bir insan olduğunu gösteriyor. Gazeller umumiyetle yedişer beyitlidir. Divan nüshalarındaki gazellerin yekûnu yüz on sekizdir. Kelime hazineleri bakımından gazeller, kasidelerden daha sâde ve mârâları daha

⁴¹ Kasidede Kâsım Bey'in adı bulunmamakla beraber, Hacı Kemâl, *Câmî'ün-nezâ'ir*'inde bunu Kâsım Bey'e âid olarak gösteriyor (s. 448).

açıktır. Teşbih ve cinaslara fazlasıyla yer verildiği gibi, bir cinas yahut bir teşbihin bütün bir beytin ağırlık noktasını teşkil ettiğine sık sık rastlanır :

Her yanadan ol leb-i şîrne diller cem'olur
San mekesler ki konmuş helvây-ı şîrîn üstüne

Gönlüm uçup kûyına varmak diler
Dünyede kindür ki uçmak istemez

Böyle basit beyitler bir hayli olmakla beraber, bunlar ayıklandığı takdirde, şâirin, divan edebiyatı mantığına tamamen uygun, söylenişi mükemmel, edebî san'atların muvaffakiyetle kullanıldığı gazelleri de vardır.

Divan'ının nüshaları : Nizamî divanı'nın İstanbul kütüphanelerinde beş nüshası vardır:

1. Âtîf Efendi Ktb., nr. 2054. Varak 100-128

İstinsah tarihi: . . . . .
Müstensih : . . . . .
Kitap ölçüsü : 22,5 × 12 (14,5 × 6,5) cm.
Cilt : Kahverengi meşin, üstü yamalı, mukavvaşız
Varak sayısı : 28
Satır sayısı : 17
Yazı : İnce ta'lik
Kâğıt : Âbâdî
Baş : یا اشرف برية یا سيد الوری
Son : Ermişüm mi'rac-ı vasla dedüğü sözün rakib
Vâkı'ın bilmek dilersen uş eşek uş nerdüban

178 varak olan mecmu'ada baş taraftan altı varak eksik olup, ilk varakda vakıf mührü basılı, son varakda «*tarih-i vezâret Hekim-zâde Ali Paşa 1100; tarih-i azl-i mezbûr Ali Paşa ve tarih-i vezir-i mükerrem Hasan Paşa 1105*» yazısı vardır. Mecmu'anın diğer varaklarında Ahmed Paşa ve Mesihî divanları yazılıdır.

Bu nüshada 833 beyt tutan 1 na't, 6 kaside, 44 gazel, 3 kıt'a, 8 beyt, 1 farsça tahmis, 16 farsça gazel, 22 farsça ruba'î, 9 farsça beyt vardır.

2. Süleymaniye Ktb. Hacı Mahmud Ef. kısmı, nr. 3298. Varak 1-40

İstinsah tarihi: (Şevval 1001) تمت بعون الله في أوائل شوال سنة إحدى ألف

Müstensih : . . . . .

Kitap ölçüsü : 27,5 × 15,5 (23,8 × 15,6) cm.

Cilt : Sırtı meşin, üzeri kırmızı bez kaplı

Varak sayısı : 40

Satır sayısı : 17 - 21

Yazı : Ta'lik, çift yaldız çerçeve içinde

Kâğıt : Âbâdî

Baş : يا اشرف البرية يا سيد الورى

Son : Dedi gece Nizamî seni sordu dedüm

Dedi düşünde görür ol bu nemnâke bulur

185 varak olan mecmu'anın başında kitaplık mührü ve bâzı beytler bulunup, 1b ve 2a varaklarının başları tezhipli ve mecmu'anın 1-40 varakları ortasında Nizamî, diğer varakların orta ve kenarlarında Şeyhî, Hilalî, Leâlî, Yetim, Fakihî, Çâkerî, Bâkî divanları yazılıdır.

Bu nüshada 1339 beyt tutan 1 na't, 8 kaside, 106 türkçe ve 14 farsça gazel, 2 muhammes, 3 kıt'a, 8 beyt, 21 farsça ruba'î, 9 farsça beyt vardır.

3. Süleymaniye Ktb., Hacı Mahmud Ef. kısmı, nr. 3579. Varak 2-7

İstinsah tarihi: . . . . .

Müstensih : . . . . .

Kitap ölçüsü : 20,3 × 15,2 (11 × 8,7) cm.

Cilt : Sırtı meşin, üzeri mor bez

Varak sayısı : 6

Satır sayısı : Muhtelif

Yazı : Ta'lik ve nesih karışık

Kâğıt : Beyaz saykallı

Baş : يا اشرف البرية يا سيد الورى

Son : Gamdan hilâle döndi vücûdî Nizamînün

Lu'lu düşün hevâsı dimâğındadır dahi

10 varak olan mecmu'anın 5-6 varakları arasında eksikler, ilk ve son varaklarında kitaplık mührü, baş tarafdaki iç kapak kâğıdında Seyyid Nizamî yazısı vardır. Diğer varaklarda Fevrî, Emrî ve Muhibbî'den bâzı gazeller yazılmıştır.

Bu nüshada 469 beyt tutan 1 na't, 2 kaside, 45 türkçe ve 1 farsça gazel, 1 farsça ruba'î vardır.

4. Millet Ktb , Ali Emirî kısmı, Manzum nr. 451

İstinsah tarihi:	: . . . . .
Müstensih	: . . . . .
Kitap ölçüsü	: 17,5 × 12,5 (13 × 8) cm.
Cilt	: Siyah meşin, şemseli, miklebli
Varak sayısı	: 37
Satır sayısı	: 15
Yazı	: Ta'lik. Çift çizgili kırmızı çerçeve içinde
Kâğıt	: Beyaz
Baş	: یا اشرف البرية یا سید الوری
Son	: اینست در جمال جیش نظامیا

İlk varakta Ali Emirî mührü, 1235 tarihi ve Bektaş Receb Paşa oğlu Veliyüddin imzası; ikinci varakta Millet Kütüphanesi mührü ile birkaç şiir vardır.

Bu nüshada 959 beyt tutan 1 na't, 2 kaside, 100 türkçe ve 10 farsça gazel; 1 farsça tahmis vardır.

5. Üniversite Ktb. Âli Bey kitabları, nr. 54

İstinsah tarihi:	: . . . . .
Müstensih	: . . . . .
Kitap ölçüsü	: 16 × 11 (12 × 7) cm.
Cilt	: Sırtı ve kenarları meşin, çiçekli kumaş
Varak sayısı	: 47
Satır sayısı	: 14
Yazı	: Ta'lik
Kâğıt	: Âharlı beyaz
Baş	: یا اشرف البرية سید الوری
Son	: Hurşid çünkü hüsn ile sana irer degül Kimdür diyen ki yüzüne benzer nazarda gül

Bu nüshada 1230 beyt tutan 1 na't, 7 kaside, 107 türkçe ve 13 farsça gazel, 1 kıt'a, 3 beyt, 1 farsça muhammes vardır.